

УДК 94(3)+930.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/99-1-3>**Єгор БРАЙЛЯН,***orcid.org/0000-0002-9007-135X*

кандидат історичних наук,

доцент кафедри історії та археології

Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(Лубни, Україна) yehorbrailian@luguniv.edu.ua

ГЛОБАЛЬНА ІСТОРІЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Сучасна світова історіографія активно розвивається і для вивчення історії середніх віків історики використовують методологічний концепт глобальної історії. Попри те, що вже написано значну кількість праць як про саму глобальну історію, так і про глобальну історію середніх віків, ця тематика залишається актуальною, враховуючи поточні виклики перед історичною наукою як в Україні, так і в світі. Глобальна історія постала як новітня методологія історичних досліджень у 1980-1990-х роках для того, щоб зрозуміти витоки і передумови глобалізаційних процесів ХХ ст. **Мета дослідження** – проаналізувати особливості аналізу історії середніх віків (V-XV ст.) з точки зору глобальної історії. **Методологія дослідження.** Для історіографічного огляду було використано типологічний метод, коли було проаналізовано як загальні праці британських, німецьких і американських істориків і соціологів, присвячені еволюції концептуального підходу глобальної історії, так і студії про конкретні аспекти середньовічної історії (походи вікінгів, рабство у Чорному морі та Середземномор'ї, міжнародна торгівля та роль у цих процесах арабів, китайців та індійців, міжрегіональні контакти в Америці). **Наукова новизна** полягає в тому, що в статті проаналізовано новітній історіографічний дискурс про глобальну історію як методологічний підхід аналізу історії середніх віків. Наголошено про те, що тривалий час у історіографії домінував підхід європоцентризму, коли середньовічна історія розглядалася в першу чергу крізь оптику ролі європейських держав. За минулі 15-20 років цей підхід було змінено і тепер історики беруть до уваги перспективи різних регіонів у їхній взаємодії під час епохи середніх віків. **Висновки.** Глобальна історія дозволяє по новому поглянути на минуле середніх віків. Цей підхід є особливо важливим для українських істориків щодо вписання історії України в європейський і світовий контекст.

Ключові слова: глобальна історія, медієвістика, глобальні середні віки, історіографія, історія Європи, методологія історії.

Yehor BRAILIAN,*orcid.org/0000-0002-9007-135X*

PhD in History,

Associate Professor at the Department of History and Archaeology

Taras Shevchenko National University of Luhansk

(Lubny, Ukraine) yehorbrailian@luguniv.edu.ua

GLOBAL HISTORY AS A METHODOLOGY OF MEDIEVAL STUDIES

Contemporary world historiography is developing rapidly, and historians are employing the methodological concept of global history to study the history of the Middle Ages. Although a significant number of works have already been written on both global history itself and the global history of the Middle Ages, this topic remains relevant, given the current challenges facing historical scholarship both in Ukraine and worldwide. Global history emerged as a new methodology for historical research in the 1980s and 1990s in order to understand the origins and preconditions of 20th-century globalization processes. **The aim** of this study is to analyse the characteristics of the analysis of medieval history (5th–15th centuries) from the perspective of global history. **Research methodology.** A typological approach was used for the historiographical review, analysing both general works by British, German and American historians and sociologists on the evolution of the conceptual approach to global history, and studies on specific aspects of medieval history (Viking raids, slavery in the Black Sea and the Mediterranean, international trade and the role of Arabs, Chinese and Indians in these processes, interregional contacts in the Americas). **The scientific novelty** lies in the fact that the article analyses the latest historiographical discourse on global history as a methodological approach to the analysis of medieval history. It is emphasized that for a long time, Eurocentrism dominated historiography, with medieval history being viewed primarily through the lens of the role of European states. Over the past 15–20 years, this approach has changed, and historians now take into account the perspectives of different regions in their interactions during the Middle Ages. **Conclusions.** Global history offers a new perspective on the medieval past. This approach is particularly important for Ukrainian historians in situating the history of Ukraine within a European and global context.

Key words: global history, medieval studies, Global Middle Ages, historiography, history of Europe, historical methodology.

Постановка проблеми. Глобальна історія є одним з теоретико-методологічних підходів інтерпретації минулого. Сам підхід універсалізму, притаманний для глобальної історії, можна прослідкувати ще з часів античного історіописання. Разом з тим, певні історичні періоди, наприклад, середні віки тривалий час розглядалися істориками з точки зору «темних віків» і епохою засилля церкви та відсутністю яскравого повсякденного життя (Heng, 2021: 1). В другій половині XX ст. історики почали по новому аналізувати середньовічну історію Західної Європи і це дозволило відкинути попереднє бачення та розглядати середні віки як динамічний період світової історії, де теж мали місце свої зв'язки, контакти та мережі.

У 1990-х роках глобальна історія постала як відносно новий методологічний підхід щодо дослідження модерного колоніалізму XVIII-XIX ст. Історики прагнули зрозуміти передумови глобалізації через західні колоніальні імперії, боротьбу та взаємодію між ними. Виникли навіть окремі напрямки в межах глобальної історії: глобальна історія середнього класу, глобальна історія культурних зіткнень/зустрічей. Можемо виділити окремо школу німецьких істориків, які вивчають історію модерного колоніалізму та є фахівцями з глобальної історії на чолі з професором Юргеном Остерхаммелем, який тривалий час працював в Констанцькому університеті.

Відтак період середніх віків історики почали інтерпретувати з використанням методології глобальної історії лише на початку XXI ст. (A Companion, 2020: 3). Зрозуміло, що застосовуючи глобальну історію, науковці не відкидають ні в якому разі інші напрацювання, зокрема роботи представників Школи Анналів, які створили такі підходи в історіографії як соціальна історія та історія повсякдення. Разом з тим, методологічний підхід до вивчення історії середніх віків потребує подальшої деталізації.

Метою дослідження є історіографічний огляд наукових праць про глобальну історію як теоретико-методологічний підхід для дослідження історії середніх віків.

Аналіз досліджень. У Кембриджському університеті (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) було створено дослідницьку групу «Елементи в глобальних середніх віках», яка займається публікацією книг про взаємозв'язки середньовічного світу через технології, навколишнє середовище, людей та культури. За період 2021-2026 років було опубліковано вже 22 книги. Для написання наступної статті було використано деяких з цих монографій (A Companion,

2020; Heng, 2021; Respass, 2024).

Виклад основного матеріалу. Глобальна історія як помітний і важливий методологічний напрям у історіографії постав у 1980-1990-х років як відповідь на реалії глобалізації – стирання політичних, економічних та соціокультурних кордонів між державами і суспільствами. У той період американський соціолог і дослідник економічної історії Еммануїл Валлерстайн (1930-2019) сформулював та обґрунтував теорію світ-системи, згідно з якою історія людства була показана як зміна систем, де з часом домінуючу роль посіла західна (європейська) цивілізація.

Валлерстайн виокремив три поворотні моменти у розвитку світ-системи. Перший момент це «довге XVI ст.», коли було створено капіталістичну економіку як основу домінування Заходу в світі. Другий був під час початку Французької революції у 1789 р., яка забезпечила світовий вплив геокультури Заходу в XIX-XX ст., а третій відбувся у 1968 р., коли відбулися революції в різних куточках світу (Празька весна, студентські демонстрації в Парижі, протести у США проти В'єтнамської війни, протести у Польській народній республіці проти комуністичного режиму) (Wallerstein, 2004: X).

Американська соціологиня Джанет Абу-Лугод (1928-2013) на початку 1990-х роках сформулювала концепцію про те, що за сто років (1250-1350) було сформовано міжнародну економічну систему (Abu-Lughod, 1989). В останній важливу роль посідали якраз незахідні регіони (Індія, Султанат мамлюків у Єгипті, Монгольська імперія). Саме тому глобалізація на її думку стала можливою якраз не через проактивність Заходу (Великі географічні відкриття), а через розбудовані мережі монголами, арабами, індійцями та китайцями.

Важливу роль у окресленні концептуальних рамок глобальної історії, як середньовіччя, так і пізніших періодів світової історії, відіграють взаємозалежності та взаємодії. Це також про дослідження конкретних випадків глобальних феноменів, вивчення яких передбачає проведення розслідування зі створення мережі зв'язків. Як приклад можемо навести династичні зв'язки у середньовічній Європі, які попри релігійне протистояння (католицизм проти православ'я), свідчили про руйнування політичних кордонів. І коли історики вивчають династичні шлюби, то їх можна інтерпретувати не лише як факт створення певного (гео)політичного союзу, але і про те, що в культурному аспекті відбувався обмін.

Якщо ми поглянемо навіть на періодизацію світової історії (античність, середні віки, нова доба,

новітня історія), то хронологічні межі та сутність середньовіччя були визначено істориками на Заході. Відтак інтерпретаційні моделі для історії Європи не працюють для історії Азії, Африки чи Америки (The prospect, 2016: 81). Щоправда, коли ми говоримо про середньовіччя, то варто згадати про таке географічне поняття як Євразія, яке можна використовувати під час аналізу економічних взаємозв'язків. У випадку глобальних середніх віків виникає висновок про те, що були зв'язки, зустрічі та зіткнення ще до V ст.

Історики на початку XXI ст. вивчають зв'язки цивілізації Стародавнього Риму з Китаєм у контексті протистояння та співіснування античних імперій (Rome and China, 2009). Римська імперія та Китай часів династії Хань мали багато що спільного: бюрократичний апарат, імператори, які були втіленням бога на землі, численна армія. І фактор спільностей та торговельних контактів Риму і Китаю теж впливає на дослідження глобальної історії середніх віків.

Говорячи про період середніх віків, потрібно нагадати декілька концептуальних моментів. В першу чергу сам термін «середні віки» є спадщиною європоцентризму, де не враховано, що феномени політичного та економічного життя, які були притаманні в Європі у V-XV ст. (феодалізм головним чином, а також станове суспільство) не були аналогічними до незахідного світу. Історики почали масово використовувати термін «феодалізм» у своїх наукових працях лише на початку XIX ст., а вже після Другої світової війни під впливом суспільних наук, наприклад соціології та економіки, науковці почали ігнорувати історію як науку для вивчення модернізації. Це не свідчить про те, що у 1960-х роках термін «феодалізм» став анахронізмом і його почали менше використовувати історики в Європі та Північній Америці. Просто «феодалізм» почали інакше інтерпретувати.

Понятійно-термінологічний апарат є фундаментом для історичних досліджень. У 1980-х роках історики писали про те, що найвищого розвитку європейська цивілізація досягла свого найбільшого ступеню розвитку за часів індустріалізації (XVIII-XIX ст.) (The prospect, 2016: 84). Саме тому середньовіччя подавалося як період засилля християнської церкви, «темні віки», період відсутності гедонізму. Щоправда і тоді (у 1980-х роках) і пізніше історики аналізували середньовічну історію Європи (і поза Європою) у контексті соціальної історії, історії повсякдення, історії емоцій. Історики інтерпретували середньовіччя не з точки зору зміни династій, а те, як люди жили, їли, пили, кохали.

У цьому контексті глобальна історія існує у діалектиці з постколоніалізмом, який виник як методологія у 1970-1980-х роках (Basio). Тоді науковці суспільних та гуманітарних наук з Південної Азії та Близького Сходу (Едвард Саїд, Гаятрі Співак) показали те, що європейське уявлення про країни Сходу (як регресивні та нібито нецивілізовані, на відміну від Заходу) безпосередньо вплинуло на їхнє сприйняття в світі. Відтак було сформульовано тезу про потребу у відході від європоцентризму в академії.

На відміну від постколоніалізму, глобальна історія показує історичний процес як взаємодію різних політичних систем, економічних моделей та культур. Були різні актори, які так чи інакше взаємодіяли – хоча це не скасовує існування воєн, насильства чи протистоянь.

Виникнення світових релігій, зокрема християнства та ісламу, аналізується сучасними істориками крізь призму контактів між Європою, Азією та Африкою в першому тисячолітті н.е. (Stearns, 2010: 26). На додаток до торгівлі між Європою та Азією (Великий шовковий шлях, який виник ще в II ст. до н.е та активно розвивався в античні часи та середньовіччя), діяльність християнських місіонерів теж сприяла формуванню глобальних мереж і знищенню політичних та культурних кордонів.

1000 р. є важливою точкою відліку в історії глобалізації (Hansen, 2020). Це момент, коли вікінги (з території сучасної Норвегії) відкривають Америку та створюють поселення на острові Ньюфаундленд (Л'Анс-о-Медоуз). Вікінгам не вдалося закріпитися в Америці через їхню незначну кількість та протистояння з місцевим корінним населенням. 1000 р. обрано не випадково, адже окрім подорожей вікінгів через Атлантичний океан, важливим фактором, який зробив можливим виникнення трансокеанської торгівлі через зростання врожаїв та подальше збільшення населення в Європі.

Станом на 1000 р. населення світу складало 250 млн. осіб. Тоді найбільшим містом у Америці було Чичен-Іца – місто племені майя, яке жило на території півострова Юкатан (нині Сполучені Штати Мексики).

Цікаві процеси відбувалися в Африці в XI ст., які були пов'язані з ісламізацією населення у регіоні Західної Африки та Східної Африки (Hansen, 2020: 100). Прийняття мусульманської віри означало прагнення африканців долучитися до ісламського світу, який займав простір від Португалії до Центральної Азії. Ісламський фактор зіграв свою роль і в подальшій історії работоргівлі, адже

європейці купували африканських рабів у арабів-посередників, яким продавали невільників місцеві вожді. Це було в ранньомодерний час (XVI-XVIII ст.), а в епоху середніх віків араби-мусульмани займалися работоргівлею африканців. Араби сприяли розвитку міжнародної торгівлі в Індійському океані, поєднавши в середні віки країни Близького Сходу, Південної Азії та Африки (Stearns, 2010: 32).

Аманда Респіс з Державного Університету Огайо-Меріон (США) написала монографію про кораблі, які могли йти на довгі відстані (Respass, 2024). Саме ця технологічна інновація зробила можливими подорожі китайців і арабів Індійським океаном, а вікінгів – Атлантичним. Респіс прагне поставити під сумнів європоцентричний підхід, що саме португальці та іспанці здійснили радикальні зміни в дослідженні світу, применшуючи роль арабів і китайців у цьому (Respass, 2024: 5).

Одним з перших істориків, хто започаткував глобальну історію була історикня Джеральдін Хен з Техаського Університету в Остіні (США). Саме вона у 2003-2004 роках почала переглядати дослідження періоду середніх віків саме з перспективи порівняння досвіду різних регіонів, а не лише з точки зору Європи (Heng, 2021: 2). До того ж через наслідки терактів 11 вересня у США, постала потреба в осмисленні історії Близького Сходу, а також новому прочитанні історії хрестових походів та ролі церкви у середньовіччі. Геополітичні події стали поштовхом до методологічних змін.

В тому числі завдяки ініціативі Хен щодо нового викладання історії середніх віків постали наукові журнали («The Journal of Medieval Worlds», «Medieval Worlds», «The Medieval Globe»), було проведено конференції в університетах США та Австралії, а в Сіднейському університеті було навіть створено окрему дослідницьку групу з вивчення глобальної історії середніх віків (Heng, 2021: 7-8).

Дослідження історії середніх віків з точки зору глобальної історії поруч Хен продовжила науковиця з Великої Британії Наомі Станден – професор медієвістики Університету Бірмінгема. Станден разом з Кетрін Холмс (професор середньовічної історії Університету Оксфорда) створили у 2012 році міждисциплінарну дослідницьку мережу «На шляху до глобальних середніх віків». На думку науковиць глобальні середні віки це «період в історії людства з особливими характеристиками», коли були «динамічні зміни та експерименти, де жодна частина світу отримала статус гегемона» (Rethinking Global History, 2024: 79).

У 2015 році у статті авторства Холмс і Станден в науковому журналі «Medieval Worlds» (середньовічний світ) було проведено підсумки роботи дослідницької мережі (33 науковці), де було вказано основні методологічні підходи глобальних середніх віків (Holmes C., Standen N., 2015). Там було вказано, що в хронологічному аспекті середні віки були в 300-1600 роках.

Ті, явища, які були характерні для модерної доби, наприклад колоніальні імперії, де були різні етноси, міграції чи створення національних держав, стали параметрами дослідження глобальної історії середніх віків. Тут бачимо використання ретроспективного методу. Одним із завдань вищезгаданої мережі було вийти за рамки Євразії та європоцентричності в інтерпретації середньовічної історії. Відтак потрібно було включити перспективи з Африки та Америки для більш комплексного підходу.

У випадку з Америкою в середні віки, то тоді там були сформовані відповідні торговельні та культурні зв'язки. На заваді не стали екстремально холодний клімат на Півночі, в арктичному регіоні та дуже спекотний клімат у Центральній Америці. Були створені контакти на рівні взаємодії між різними спільнотами на локальному рівні – прикладом цьому можуть цивілізації доколумбової Америки (Entangled Worlds, 2025: 169). Поширення венеричних хвороб від іспанських конкістадорів на племена ацтеків та інше корінне населення Центральної Америки свідчить про наявність відповідних екстериторіальних зв'язків.

У Кембриджському університеті є окрема дослідницька група, яка вивчає глобальну історію домодерного селянства. Групу очолює професор середньовічної історії Кембриджу Джон Арнольд – автор книг про медієвістичну історію Франції та історію християнської церкви та ересей того періоду (Exploring and Defining).

Як зразок підтвердження того, що середні віки дійсно були глобальними, можна згадати про те, що археологи знайшли у 1954 році маленьку статую Будди у скарбі вікінгів на острові Гельголанд (Швеція) (Klimek K., Troyer P., Davis-Secord S., Keene B.C., 2021: XXVI).

Процес християнізації під час епохи середніх віків мав дійсно транснаціональний і глобальний характер, враховуючи роль місіонерів і те, яким чином поширення християнства в Європі та на Близькому Сході сприяло культурним контактами і зустрічам. Науковець з Вірменії Тігран Єспремян висунув гіпотезу про те, що вірменці як частина місіонерів з Візантії зробили внесок у процес християнізації Ісландії в XI ст. (Yepremyan, 2024).

Цікаво те, що самі ісландські джерела, які проаналізував історик свідчать про процес навернення ісландців у християнство ще в рамках єдиного вчення, тобто до великої схизми 1054 р. Тут важливо зазначити, що Королівство Велика Вірменія запровадило християнство як державну релігію навіть до Римської імперії (Міланський едикт 313 р.) – а саме у 301 р. Відтак ще з пізньої античності вірменська аристократія та християнські місіонери розселилися по території Європи.

У контексті релігійної проблематики варто згадати про такий феномен як прийняття іншої релігії, діяльність місіонерів. Буддисти з індійських князівств мігрували до Китаю, де поширювали свій вплив та більше людей ставало буддистами. Разом з тим, християнство поширювалося в Індії та Китаї, де інтегрувало у вже існуючий культурний ґрунт буддизму, даосизму і конфуціанства (Bentley, 1993: 16). Середньовічна релігійна толерантність, яка мала місце в Монгольській імперії та арабській імперії на Близькому Сході і Середземномор'ї теж є цікавою перспективою для дослідників.

Методологія глобальної історії дозволяє поглянути на особливості політичних, економічних, релігійних та соціокультурних зв'язків, їхню взаємодію, а також як це все вплинуло на історичний процес. Щоправда з концептуальної точки зору, глобальна історія потребує подальшого дослідження. Залишається ключовим питанням чим є глобальна історія – вивченням історії та передумов глобалізації ХХ ст. чи спробою аналізувати минуле людства через конструкцію зв'язків та мереж? Відповідь на це запитання залишається відкритою (Rethinking Global History, 2024: 2).

На думку професорки Університету Бохума Верени Кребс, у середні віки, в порівнянні з глобалізацією ХХ ст. зустрічі та зв'язки були не такими очевидними, а руйнування ментальних і політичних кордонів не набуло системних рис (Krebs, 2025: 583). Кребс досліджує середньовічну історію Африки та аналізує як люди різних релігій взаємодіяли між собою.

Саме поняття «глобальна історія» означає в першу чергу розвиток подій по всьому світу в минулому, а не лише метод аналізу історії. Такі терміни як «поєднання», «мережі», «мобільність», «взаємозалежність» є ключовими під час використання методології глобальної історії для інтерпретації історії середніх віків і пізніших історичних періодів (Rethinking Global History, 2024: 5).

Великі географічні відкриття та подальше створення європейських колоніальних імперій у XV-XVII ст. нині розглядаються істориками як елемент глобальної історії пізнього середньовіччя

та ранньомодерної епохи (Yun-Casalilla, 2019). У контексті цієї теми теж можна відкинути тезу про те, що середньовічна Європа була ізольованим регіоном, який не контактував з рештою світу.

Подорожі Марко Поло до Китаю в XIII ст. дали змогу посилити інтерес європейців до товарів з Китаю та Індії. Хоча, зрозуміло, що не лише прагнення європейців отримати спеції, які були так потрібні для збереження продуктів свіжими, стало рушієм Іспанії та Португалії здійснювати подорожі через Атлантичний океан, до Африки та Індії (гіпотетичної Христофора Колумба чи реальної Васко да Гама). Важливу роль, окрім власне, технологічних інновацій каравел, відіграли формальні та неформальні інституції після об'єднання і утворення королівства Іспанія у 1492 році та розбудови королівства Португалія в XIV-XV ст. Системна криза у Європі XIV ст. стала каталізатором глобальних амбіцій Іспанії та Португалії до освоєння та завоювання колоній у Америці, Африці та Азії.

Тим паче, якщо згадати походи вікінгів (IX-XI ст.), які інтерпретуються зараз науковцями як своєрідна передумова глобалізаційних процесів. Аналогічна ситуація існує і з хрестовими походами, які тепер аналізуються не лише з точки зору протистояння «християнський Захід – мусульманський Схід», але і як час контактів і зв'язків Середземноморського світу з Близьким Сходом.

Глобальна історія як методологія дозволяє інакше поглянути на історію трансатлантичного рабства, яке постало з арабської традиції продавати рабів із Західної Африки. Тепер історики беруть до уваги не так кількість рабів, яких везли з Африки до Америки, європейські колонізатори, які придбали їх у арабських посередників, а також і на питання ідентичності (Green, 2012: 4). Відтак враховується африканська перспектива і дослідження не є суто європоцентричним.

Цікавою є концептуальна перспектива щодо дослідження работоргівлі у регіоні Чорного моря та Східного Середземномор'я у XIII-XV ст. (Barker, 2019) Саме тоді був розквіт Генуї в Криму, виникнення Кримського ханства, яке стане васальною державою Османської імперії у 1470-х роках. З того часу генуезький вплив змінився османським. Але тут є важливий нюанс, який полягає в тому, що генуезці (католики) продавали кримських татар (мусульман) мамлюкам у Єгипті (іншим мусульманам), а посередником була Візантія (православні). Саме дифузійність релігій і культур теж є тематичним фундаментом для аналізу середніх віків з точки зору глобальної історії.

Науковці Артуро Гіральдес і Денніс Флінн вважають, що саме у 1571 році почалася глобалізація

(Globalization and global history, 2006: 27). На їхню це сталося, коли іспанські колонізатори заснували Манілу як форпост на Філіппінах і простір, який поєднав Європу, Тихий та Індійський океани (Barker, 2019: 12). Щоправда тут варто зазначити, що це було б неможливим без попередніх процесів (Реконкіста, відкриття португальцями та іспанцями територій у Атлантиці, навколосвітня подорож Фернана Магеллана).

Висновки. Таким чином глобальна історія як методологічний напрям дозволяє інакше аналізу-

вати минуле епохи середніх віків. В першу чергу мова йде про інтерпретацію мереж, контактів і зв'язків між тогочасними державами, людьми та структурами. Концепт глобальної історії першопочатково використовували науковці для розуміння передумов і причин глобалізаційних процесів ХХ ст., проте з середини 2000-х років медієвісти теж почали його застосовувати. Одним з ключових центрів глобальної історії середніх віків залишається Кембриджський університет (Велика Британія).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A Companion to the Global Early Middle Ages. Ed. by E. Hermans. Croydon: Arc Humanities Press, 2020. 564 p. <https://doi.org/10.1017/9781942401766>
2. Abu-Lughod J. L. Before European Hegemony: The World System AD 1250–1350. New York; Oxford: Oxford University Press, 1989. 444 p.
3. Barker H. That Most Precious Merchandise: The Mediterranean Trade in Black Sea Slaves, 1260-1500. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2019. 314 p.
4. Basio J. De. Medieval History after the Global Turn: New (In)Visibilities? URL: <https://www.infoclio.ch/en/medieval-history-after-global-turn-new-invisibilities> (дата звернення 10.04.2026)
5. Bentley J.H. Old World Encounters: Cross-Cultural Contacts and Exchanges in Pre-Modern Times. New York; Oxford: Oxford University Press, 1993. 220 p.
6. Entangled Worlds 600-1350. Ed. by D.G. König. Cambridge; London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2025. 1224 p. <https://doi.org/10.2307/jj.23212011>
7. Exploring and Defining the Possibilities of a Global History of the pre-modern Peasantry. URL: <https://www.ahssresearch.group.cam.ac.uk/hss-research-framework/exploring-and-defining-possibilities-global-history-pre-modern-peasantry> (дата звернення 10.04.2026)
8. Globalization and global history. Ed. by B.K. Gills, W. R. Thompson. London; New York: Routledge, 2006. 288 p.
9. Green T. The Rise of the Trans-Atlantic Slave Trade in Western Africa, 1300–1589. Cambridge: Routledge & Cambridge University Press, 2012. 334 p.
10. Hansen V. The Year 1000. When Explorers Connected the World and Globalization Began. New York: Scribner, 2020. 320 p.
11. Heng G. The Global Middle Ages: An Introduction. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. 62 p. <https://doi.org/10.1017/9781009161176>
12. Holmes C., Standen N. Defining the Global Middle Ages. (AHRC Research Network AH/K001914/1, 2013-15). *Medieval Worlds*. 2015. No 1. P. 106-117. https://doi.org/10.1553/medievalworlds_no1_2015s106
13. Krebs V. 'People and Things Have Always Been Mixed Up': Notes on the So-Called Global Middle Ages. *Journal of Medieval History*. 2025. Vol. 51. P. 581-585. <https://doi.org/10.1080/03044181.2025.2522745>
14. Klimek K., Troyer P., Davis-Secord S., Keene B.C. Global Medieval Contexts 500-1500: Connections and Comparisons. New York; London: Routledge, 2021. 520 p. <https://doi.org/10.4324/9781315102771>
15. Respass A. Global Ships: Seafaring, Shipwrecks, and Boatbuilding in the Global Middle Ages. New York: Cambridge University Press, 2024. 62 p. <https://doi.org/10.1017/9781009343411>
16. Rethinking Global History. Ed. by S. Gänger, J. Osterhammel. Cambridge: Cambridge University Press, 2024. 280 p. <https://doi.org/10.1017/9781009444002>
17. Rome and China. Comparative Perspectives on Ancient World Empires. Ed. by W. Scheidel. Oxford: Oxford University Press, 2009. 240 p.
18. Stearns P.N. Globalization in World History. London; New York: Routledge, 2010. 168 p.
19. The prospect of global history. Ed. by J. Belich, J. Darwin, M. Frenz, C. Wickam. Oxford: Oxford University Press, 2016. 222 p.
20. Wallerstein I. World-Systems Analysis: An Introduction. Durham; London: Duke University Press, 2004. 110 p.
21. Yepremyan T. The Armenian Episode in the History of the Christianisation of Iceland in Light of the Global Middle Ages. *Journal of Early Christian History*. 2024. Vo. 14. Is. 2. P. 123-144. <https://doi.org/10.1080/2222582X.2024.2421354>
22. Yun-Casalilla B. Iberian World Empires and the Globalization of Europe 1415–1668. Singapore: Palgrave Macmillan, 2019. 520 p. <https://doi.org/10.1007/978-981-13-0833-8>

REFERENCES

1. A Companion to the Global Early Middle Ages. (2020) Ed. by E. Hermans. Croydon.
2. Abu-Lughod (1989) Before European Hegemony: The World System AD 1250–1350. New York; Oxford.
3. Barker (2019) That Most Precious Merchandise: The Mediterranean Trade in Black Sea Slaves, 1260-1500. Philadelphia.

4. Basio Medieval History after the Global Turn: New (In)Visibilities? URL: <https://www.infoclio.ch/en/medieval-history-after-global-turn-new-invisibilities> (accessed 10.04.2026).
5. Bentley (1993) *Old World Encounters: Cross-Cultural Contacts and Exchanges in Pre-Modern Times*. New York; Oxford.
6. *Entangled Worlds 600-1350*. (2025) Ed. by D.G. König. Cambridge; London.
7. Exploring and Defining the Possibilities of a Global History of the pre-modern Peasantry. URL: <https://www.ahssresearch.group.cam.ac.uk/hss-research-framework/exploring-and-defining-possibilities-global-history-pre-modern-peasantry> (accessed 10.04.2026)
8. *Globalization and global history*. (2006) Ed. by B.K. Gills, W. R. Thompson. London; New York.
9. Green (2012) *The Rise of the Trans-Atlantic Slave Trade in Western Africa, 1300–1589*. Cambridge.
10. Hansen (2020) *The Year 1000. When Explorers Connected the World and Globalization Began*. New York.
11. Heng (2021) *The Global Middle Ages: An Introduction*. Cambridge.
12. Holmes, Standen (2015) *Defining the Global Middle Ages*. (AHRC Research Network AH/K001914/1, 2013-15). *Medieval Worlds*. No 1. P. 106-117. https://doi.org/10.1553/medievalworlds_no1_2015s106
13. Krebs (2025) 'People and Things Have Always Been Mixed Up': Notes on the So-Called Global Middle Ages. *Journal of Medieval History*. Vol. 51. P. 581-585. <https://doi.org/10.1080/03044181.2025.2522745>
14. Klimek, Troyer, Davis-Secord, Keene (2021) *Global Medieval Contexts 500-1500: Connections and Comparisons*. New York; London. <https://doi.org/10.4324/9781315102771>
15. Respass (2024) *Global Ships: Seafaring, Shipwrecks, and Boatbuilding in the Global Middle Ages*. New York. <https://doi.org/10.1017/9781009343411> [in English]
16. *Rethinking Global History*. (2024) Ed. by S. Gänger, J. Osterhammel. Cambridge. <https://doi.org/10.1017/9781009444002>
17. *Rome and China*. (2009) *Comparative Perspectives on Ancient World Empires*. Ed. by W. Scheidel. Oxford.
18. Stearns (2010) *Globalization in World History*. London; New York.
19. *The prospect of global history*. (2016) Ed. by J. Belich, J. Darwin, M. Frenz, C. Wickam. Oxford.
20. Wallerstein (2004) *World-Systems Analysis: An Introduction*. Durham; London.
21. Yepremyan (2024). The Armenian Episode in the History of the Christianisation of Iceland in Light of the Global Middle Ages. *Journal of Early Christian History*. Vol. 14. Is. 2. P. 123-144. <https://doi.org/10.1080/2222582X.2024.2421354>
22. Yun-Casalilla (2019) *Iberian World Empires and the Globalization of Europe 1415–1668*. Singapore.

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

